

RAFTO

Raftoprisen 2009

Prisutdelingen søndag 1. november 2009

Den Nationale Scene i Bergen

Tale av Raftopriskomite leder Arne Liljedahl Lynngård

Ærede gjester, mine damer og herrer

I en verden full av ondskap og grusomme hendelser er likevel den største tragedien tausheten og likegyldigheten fra alle oss andre som ikke er direkte berørt. Vi trenger stadig å bli minnet om at vi alle bærer et ansvar for å forsvare menneskerettighetene til folk som undertrykkes og tvinges til taushet.

I dag skal vi ære en modig kvinne, Malahat Nasibova, som nekter å gi opp, selv om hun, ektemannen og barna betaler en høy pris for ekteparets felles innsats for det frie ord og kampen mot tyranniet.

Malahat Nasibova ble tidlig involvert i kampen for Aserbajdsjans selvstendighet fra Sovjetunionen. Hennes onkel var en kjent politisk opposisjonell og en av lederne i Den aserbajdsjanske folkefronten. Hun deltok i demonstrasjoner på slutten av 1980- og begynnelsen av 90-tallet, delte ut flygeblader og agiterte for uavhengighet fra Sovjetsamveldet. Drømmen om et fritt og demokratisk Aserbajdsjan var sterk.

Aserbajdsjanerne gjenvant uavhengigheten etter sovjetunionens sammenbrudd i 1991, men den påfølgende krigen mot Armenia om Nagorno-Karabakh kostet dyrt. Aserbajdsjan mistet 16 % av sitt territorium og 600 000 internt fordrevne flyktninger bor 17 år etter krigsutbruddet i provisoriske leirer på landsbygda eller i kummerlige forhold i hovedstaden Baku.

I Aserbajdsjan er det klanen til avdøde president Heidar Alijev som har makten. Den posisjonen bygget han opp som KGB-sjef og politbyråmedlem i det tidligere Sovjetunionen. Sønnen, Ilham Alijev overtok som president etter sin far i 2003, og har ført regimet i en stadig mer autoritær retning.

Alijev-familien har røttene sine i Nakhitsjevan, en avsidesliggende autonom republikk som er isolert fra resten av Aserbajdsjan og ligger inneklemt mellom Armenia, Iran og Tyrkia. Storfamilien er supplert med venner og kontakter derfra, og kalles nå for Nakhitsjevan-klanen. Dens medlemmer sitter i dag i politiske og økonomiske nøkkelposisjoner over hele landet, og

RAFTOSTIFTELSEN

Menneskerettighetenes plass 1

N-5007 Bergen, Norge

Tlf.: +47 55 21 09 30

Faks: +47 55 21 09 59

E-post: rafto@rafto.no

Org.nr. 877155102

www.rafto.no

RAFTO

derfra er de i stand til å utnevne andre medlemmer av klanen til viktige verv.

Folk som besøker Nakhitsjevan for første gang blir slått av den offentlige rikdommen. Den polerte overflaten gir en følelse av å være hensatt til et sovjetisk utstillingsvindu fra den kalde krigen. Den lukkede enklaven styres med hard hånd av Vasif Talibov, som har tette familieband til president Alijev. Møter man folk på gaten er de ivrige etter å fortelle hvor godt de har det, uten at man helt får tak i om det skyldes ren frykt eller om det tjener deres egeninteresse. Den totale samfunnskontrollen gjør at Nakhitsjevan kalles for Aserbajdsjans Turkmenistan.

Det er nettopp her Malahat Nasibova sammen med andre kolleger og mot alle odds velger å starte opp avisen "Sizin Nakhchivan" (Vårt Nakhitsjevan) i 2003. Dette var den første uavhengige avisen i den autonome republikken og ble raskt populær. Siden myndighetene ikke tolererer kritikk, ble avisen forbudt året etter. Men Nasibova nektet å la seg stoppe. Hun begynte å jobbe for det uavhengige aserbajdsjanske informasjonsbyrået Turan og Radio Free Europe/Radio Liberty. Nasibova har vært en kritisk røst mot myndighetene i 10 år.

I sine artikler setter hun fokus på den alminnelige lovløsheten og fraværet av rettssikkerhet. Hun rapporterer om overgrep fra politiet mot vanlige borgere, kidnappinger av opposisjonelle og angrep på journalister. Hun forteller blant annet om Mohammad Gurbanov som ble tvangsinnlagt på mentalsykehus for to måneder siden etter at han nektet å betale bestikkelser i toll. I mangel av andre uavhengige institusjoner er Nasibova blitt en folkets ombudsmann som familier og enkeltpersoner henvender seg til for å bli hørt.

Malahat Nasibova (40) utstråler energi, målbevissthet, trygghet og omsorg for andre. Hun er ydmyk, vennlig, men bestemt. En leser har kommentert til RFE/RL at: "Når man leser hennes artikler, fryser blodet i kroppen. Hvordan tør hun stille slike spørsmål i full offentlighet, spørsmål som vanlige borgere knapt våger å tenke?"

Årets Raftopris setter ikke bare et fokus på ytringsfrihetens dårlige kår Aserbajdsjan. Den setter også et fokus på norske investeringer i landet. Norge har en høy stjerne blant aserbajdsjanske opposisjonelle og ambassaden vår i Baku er en viktig støttespiller for Malahat Nasibova. Norske myndigheter kritiserer brudd på menneskerettighetene og valghåndteringen i landet, men opprettholder den offisielle dialogen med styresmaktene.

RAFTOSTIFTELSEN

Menneskerettighetenes plass 1

N-5007 Bergen, Norge

Tlf.: +47 55 21 09 30

Faks: +47 55 21 09 59

E-post: rafto@rafto.no

Org.nr. 877155102

www.rafto.no

Samtidig har Norge gjennom StatoilHydro bidratt til å skape oljerikdommen i Aserbajdsjan. StatoilHydro har investert titalls milliarder kroner i landet. Utenlandske selskapers oljeinvesteringer har sikret Alijev-familien en betydelig formue, som mange mener er kommet på ulovlig vis. Kontrollen med oljeinntektene har gjort det mulig for presidenten å beherske statsapparatet og kneble den politiske opposisjonen.

I Aserbajdsjan balanserer Norge mellom hensynet til å sikre StatoilHydros oljeinteresser og vårt ønske om å bevare Norges omdømme som en ledende freds- og menneskerettighetsnasjon. Det er ingen enkle svar på dilemmaet Norge møter i Aserbajdsjan, men vi kan ikke la vær å stille spørsmålene, og ei heller søke etter svarene. Raftoprisen til Malahat Nasibova er vår måte å sette disse spørsmålene på dagsordenen.

Ett er sikkert: Vi kan alltid gjøre mer, det gjelder også StatoilHydro. Helt konkret ber vi om at StatoilHydro ikke bare annonserer i medier som er støtte av myndighetene, men også i medier som er uavhengige. Dette er viktig for ytringsfriheten og utviklingen av et pluralistisk samfunn.

Når man hører om hva Nasibova og ektemannen må tåle av press, er det vanskelig å forstå hvordan ekteparet makter å fortsette arbeidet. De har vært arrestert, trukket for retten og offentlig trakassert. Leiligheten der familien bor med sine tre barn er blitt gjennomført, datautstyr konfiskert og kameralinser knust. Nasibova har mottatt drapstrusler og er blitt utsatt for fysiske angrep.

Aviser som kontrolleres av myndighetene skriver nedsettende om henne, og familien har opplevd at slike artikler er blitt distribuert på skolen hvor barna hennes er elever. Folk frykter å bli forbundet med Nasibova, og barndomsvenner må velge mellom å beholde jobben og å fortsette vennskapet med henne. Nylig fikk Malahat hjelp av en lege til å ta en blodprøve av datteren som ikke er frisk. Sikkerhetspolitiet fikk nyss om saken og legen som tok blodprøven fikk sparken.

Et liv med daglige trusler, vold, trakassering og isolasjon er mer enn de fleste mennesker kan bære. Like fullt fortsetter Nasibova å være selve STEMME fra Nakhitsjevan og hun nekter å forlate enklaven.

RAFTOSTIFTELSEN

Menneskerettighetenes plass 1

N-5007 Bergen, Norge

Tlf.: +47 55 21 09 30

Faks: +47 55 21 09 59

E-post: rafto@rafto.no

Org.nr. 877155102

www.rafto.no

RAFTO

Kjære Malahat og Ilgar Nasibov, når dere stundom tenker at nå er det nok. Nå orker vi ikke mer. Da håper vi dere kan finne inspirasjon fra Mahatma Gandhi som har sagt følgende:

When I despair, I remember that all through history the way of truth and love has always won. There have been tyrants and murderers and for a time they seem invincible but in the end, they always fall -- think of it, ALWAYS.

Det er med ydmykhet og den dypeste respekt at jeg vil be Malahat Nasibova komme opp på scenen for å motta Raftoprisen og diplommet for 2009.

RAFTOSTIFTELSEN

Menneskerettighetenes plass 1

N-5007 Bergen, Norge

Tlf.: +47 55 21 09 30

Faks: +47 55 21 09 59

E-post: rafto@rafto.no

Org.nr. 877155102

www.rafto.no